

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap

”Lika lång tid som det tar att gå in i skiten tar det att gå ut”

En studie av kvinnors väg ut ur en kriminell livsstil

Examensarbete för kandidat i sociologi 15 hp

Författare

Fredrika Selander

Emma Gustafsson

Handledare

Hans Ekbrand

Januari 2013

Tack!

Vi vill rikta ett varmt och stort tack till våra respondenter som med innehållsrika och kloka svar, gjorde det möjligt för oss att utföra denna studie. Tillsammans har vi nu bistått med ny forskning inom ett kriminologiskt fält.

Ett stort tack till organisationerna som med engagemang har hjälpt oss att få kontakt med våra respondenter.

Abstract

Titel: ”Lika lång tid som det tar att gå in i skiten tar det att gå ut”. En studie av kvinnors väg ut ur en kriminell livsstil.

Författare: Fredrika Selander och Emma Gustafsson

Handledare: Hans Ekbrand

Examinator: Mattias Wahlström

Typ av arbete: Examensarbete för kandidat i sociologi 15 hp

Tidpunkt: Januari 2013

Antal tecken inkl. blanksteg: 59 231

Syfte och frågeställningar: Syftet med studien är att undersöka vad som startar processen att lämna en kriminell livsstil bland kvinnor. Vidare vill vi belysa om sådana startpunkter kan teoretiskt förstås som *vändpunkter*. Vi vill dessutom med hjälp av normativ manlighet undersöka hur en normativ femininitet ter sig i en kriminell livsstil.

Frågeställningarna lyder:

- *Hur beskriver kvinnorna en normativ femininitet i förhållande till en kriminell livsstil?*
  - *Vad har denna normativa femininitet för betydelse i en brytningsprocess?*
- *Vad ger kvinnorna som förklaring till förändring av handling och levnadssätt?*
- *Hur väl kan deras förändring av levnadssätt förstås med hjälp av begreppet vändpunkt?*

Metod och material: En kvalitativ studie med semistrukturerade intervjuer.

Huvudresultat: Utifrån intervjumaterialet uttrycks en normativ femininitet i relation med en kriminell livsstil, genom två tillvägagångssätt. Antingen anammas ett mindre feminint beteende eller distanserar sig respondenterna från den normativa femininiteten. Vi kan delvis stämna in med teori om sociala band, som visar att barn till viss del avhålla individer från att begå brott. Vi identifierar starten i en brytningsprocess genom att individen har en vilja att bryta, vilket har ett samband med att en specifik händelse inträffar. Förklaringen av förändring av handling och levnadssätt ser olika ut beroende på om man är mor eller inte. I fallet med mödrarna kan vi inte tala om en specifik vändpunkt, utan en mer gradvis process då deras historia inte faller inom ramen för begreppet vändpunkt.

Nyckelord: Kriminell livsstil, vändpunkter, normativ femininitet, maskulinitet och brytningsprocess.

Innehållsförteckning

Abstract	3
1.0 Bakgrund	5
<i>1.1 Syfte och frågeställningar</i>	6
2.0 Tidigare forskning	6
3.0 Teori	8
<i>3.1 Vändpunkter och sociala band</i>	8
<i>3.2 Synen på den kriminella kvinnan</i>	11
4.0 Metoddiskussion	12
<i>4.1 Metodval</i>	12
<i>4.2 Etisk diskussion</i>	13
<i>4.3 Urval</i>	14
6.0 Resultat och analytisk diskussion	15
<i>6.1 Kvinnan i kriminalitet</i>	15
<i>6.2 Vägen ut ur en kriminell livsstil</i>	19
6.2.1 Mödrar	19
6.2.2 Icke-mödrar	20
<i>6.3 Förändrad livsstil</i>	22
7.0 Slutdiskussion	24
Referenslista	26
Bilaga 1	29

1.0 Bakgrund

Av de personer som misstänks för brott utgör kvinnor ca 20 % (brå 2008:23:374). En delförklaring till varför kvinnor utgör en minoritet av de brottsmisstänkta, är att kvinnor ofta får en informell varning från polisen, i situationer där män löper större risk att åtalas (brå 2012:13: 32). Det kan väcka tankar om att en sådan procentuell fördelning av brottsligheten, dels kan bero på ett mörkertal i statistiken, men vi vill även visa problematiken att se normativ femininitet i relation till kriminalitet. Ett maskulint uppförande har en större chans att associeras med kriminalitet, jämfört med ett feminint agerande. Vidare är det en större chans att män ses som förövare och kvinnor som offer. Kvinnan förväntas fortfarande i viss grad spegla en stereotypisk bild av en kvinna, som en mer empatisk och ansvarstagande gestalt för familjen än män (brå 2008:23: 373-374). Då kvinnor innehar den normativa femininiteten kan man därför ställa sig frågan om detta är en förklaring till varför kvinnor inte ses som stereotypiska gärningspersoner?

I en mediabild ses män generellt som en typisk gärningsperson, vilket också framställs i en artikel ur tidningen Metro. Det ges en beskrivning av att kriminella individer endast är män eller lesbiska kvinnor då artikeln har ett utlåtande som talar för att kriminella endast lämnar en brottslig bana när de finner rätt kvinna (Olsson 2011). En sådan beskrivning där män generellt antas vara gärningspersoner är ofta förekommande, men inte att förglömma befinner sig även kvinnor i en kriminell livsstil. Tyngdpunkten i uppsatsen kommer dock att ligga vid en förklaring till hur kvinnor tar sig ur en kriminell livsstil, där vi vill belysa hur kvinnors vändpunkt ser ut. För att visa på kvinnors väg ur måste man även se till kvinnors deltagande i kriminella livsstilen och därtill försöka visa på dess vändpunkter.

Ur en kriminologisk synvinkel blir det därmed viktigt att illustrera en mer nyanserad bild av kvinnan. Med anledning av avsaknad av tidigare forskning om kvinnors vändpunkter från kriminalitet, ligger det därför nära till hands att belysa hur kvinnor uppfattas och själva förhåller sig till sådana uppfattningar i en kriminell miljö. Vi ämnar bistå med ny forskning till det sociologiska och kriminologiska fältet då vi anser att mer forskning behövs göras för att belysa ämnet.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka vad som startar processen att lämna en kriminell livsstil bland kvinnor. Vidare vill vi belysa om sådana startpunkter kan teoretiskt förstås som *vändpunkter*. Vi vill dessutom med hjälp av normativ manlighet undersöka hur en normativ femininitet ter sig i en kriminell livsstil.

Frågeställningarna lyder:

- *Hur beskriver kvinnorna en normativ femininitet i förhållande till en kriminell livsstil?*
  - *Vad har denna normativa femininitet för betydelse i en brytningsprocess?*
- *Vad ger kvinnorna som förklaring till förändring av handling och levnadssätt?*
- *Hur väl kan deras förändring av levnadssätt förstås med hjälp av begreppet vändpunkt?*

2.0 Tidigare forskning

Följande avsnitt lämnar en beskrivning av mäns och kvinnors kriminalitet. Även en presentation ges av kvinnans sociala konsekvenser av att vara kriminell. Utifrån vår studies syfte, görs det även relevant att inkludera en studie kring maskulinitetens betydelse i en kriminalitet.

Felipe Estrada och Anders Nilsson redovisade i sin artikel ”Does it cost more to be a female offender” (2012), en jämförelse mellan män och kvinnor som begått brott under vuxenlivet. Chansen för en kriminell kvinna att stigmatiseras är större jämfört med män. Stigmat kan sedan förfölja en kvinna i livet, vilket kan leda till konsekvenser som större svårigheter än män, att knyta sociala kontakter och skapa ett familjeliv med en manlig partner. Även de kvinnor som har begått brott både i ungdomsår samt vuxenliv och som lever kvar i en kriminell livsstil, har de svårare än män att till exempel försörja sig. Kvinnorna blir socialt exkluderade vilket kan sammankopplas med den ovan nämnda stigmatiseringen som drabbar kvinnor hårdare än män. Det innebär större kostnad för en kvinna att vara kriminell jämfört med en man (Estrada & Nilsson 2012:16-17). Det krävs mer omfattande och svåra problem i barndomen för en kvinna att bli brottslig, jämfört med en man (Estrada Nilsson 2012:17).

Solveig Spjeldnes och Sara Goodkind har skrivit en artikel vid namn ”Gender differences and offender reentry”, vars fokus är att undersöka hur kvinnor respektive män återintegreras i samhället efter att de dömts för brott. De presenterar även en kartläggning av faktorer som visats viktiga för individers återintegrering i samhället. Spjeldnes och Goodkind förklarar att

genus skapar olika typer av livsbanor hos individer, vilket resulterat i att fler män än kvinnor befinner sig inom straffrättsliga sektorn (Spjeldnes & Goodkind 2009:315) Studien beskriver att män i förhållande till kvinnor, är statistisk överrepresenterade i kategorin "allvarliga brott". Kvinnor är till större del inblandade i drog- och egendomsbrottslighet (Spjeldnes & Goodkind 2009:316). När kvinnor involveras i kriminalitet är det vanligast att brott begås på grund av ekonomiska orsaker, i form av fattigdom och drogmissbruk (Spjeldnes & Goodkind 2009:317).

Kvinnors väg in i kriminalitet brukar oftast beskrivas som att det börjar med ett trauma i barndomen, exempelvis misshandel eller labila sociala förhållanden. Detta följs sedan av drogmissbruk som i sin tur resulterar i begränsade möjligheter till arbete, som i slutändan leder till en kriminell livsstil (Spjeldnes & Goodkind 2009:318). När man ser till kvinnors väg in i kriminaliteten har de enligt studier en svårare och mer traumatisk barndom och uppväxt jämfört med män (Spjeldnes & Goodkind 2009:318). Både kvinnliga och manliga brottslingar präglas av en låg inkomst, begränsad utbildning och därmed begränsade jobb-möjligheter. Narkotikamissbruk, psykisk och fysisk ohälsa är också faktorer som kan relatera till en kriminell livsstil (Spjeldnes & Goodkind 2009:329).

Klara Goedecke har utfört en studie där syftet var att undersöka mäns identitet- och maskulinitetsskapande i förhållande till en kriminell livsstil. Det intressanta i förhållande till vår studie, är att Goedecke visar på hur maskulinitet skapas i en kriminell miljö (Goedecke 2009). Maskulinitetsforskare hävdar att olika typer av kriminalitet är komponenter i skapandet av maskulinitet och identitet (Goedecke 2009: 59). Studien beskriver maskulinitet i förhållande till begreppet hegemonisk maskulinitet, vilket är en normerande manlighet i samhället som också är kontextbunden (Goedecke 2009: 63, Connell 2008:115). En maskulinitetsnorm skapas därmed av den ledande maskuliniteten inom en kontext och förändras när patriarkatet förändras (Connell 2008:115). Goedecke visar hur respondenterna, efter att de lämnat livsstilen, själva beskriver sin identitet när de befann sig i en kriminell miljö. Goedecke menar att männen konstruerat sina identiteter där de beskriver sig som "den kriminella mannen", som antas vara upptagen med brott, är manipulerande och har dåliga relationer (Goedecke 2009:61, 20). Goedecke har konstruerat begreppet "det goda maskulina subjektet", med vilket hon betecknar att männen tar avstånd från femininitet och andra maskuliniteter, dessa män strävar istället efter en ideal position. Hon menar att männen fortfarande är maskulina i den meningen att de kan utöva våld men att deras moral avhåller

individerna ifrån att göra detta (Goedecke 2009:61). Goedecke menar att männens strävan efter att vara ”reko”, ”schysta” och ”bra”, är en beskrivning av männens vilja att uppnå en idealposition. Vilket i sin tur kan beskrivas som strävan till att identifiera sig med ”det goda maskulina subjektet” (Goedecke 2009:66). Goedecke framhåller även en beskrivning av kvinnor inom en kriminell miljö. De presenteras som individer vilka är nästintill oförmögna att utföra våldshandlingar och om de ändå utför sådana handlingar ses detta som ett absurt fenomen. Det finns en uppfattning att kvinnor saknar förmåga att utgöra ett hot och även utöva våld. De manliga respondenterna menar, att vid en sådan händelse skulle kvinnan ses som galen eller ett hån mot mannen (Goedecke 2009:36).

3.0 Teori

I följande text kommer studiens nyckelbegrepp att förklaras, vilka är kriminell livsstil, vändpunkter, normativ femininitet, maskulinitet och brytningsprocess. Dock vill vi komplettera texten med två begrepp som inte vidare definieras. Med begreppet *kriminell livsstil* menar vi individer som begår kriminella handlingar och har ett kriminellt nätverk. Vidare förklaras begreppet *brytningsprocess* som ett successivt förlopp där individer lämnar en kriminell livsstil.

3.1 Vändpunkter och sociala band

Robert J. Sampson och John H. Laubs har utvecklat en åldersbaserad teori kring sociala band och kriminellt beteende (Sampson & Laub 1993). Deras studier kring individers livsförlopp i förhållande till kriminalitet och vändpunkter, tar avstamp från Hirschis teori om sociala band till samhället, med betoning på socialt kapital (Sampson & Laub 1993:18, 243). De försöker ge en förklaring till varför individer begår brott och varför vissa övergår till ett icke-kriminellt liv (Sampson & Laub 1993:143). Sampson och Laub menar att man inte kan förklara en individs förändring ifrån kriminell till icke-kriminell endast utifrån avvikande beteende i barndomen utan att man måste se förändringen som ett resultat av individens sociala band under både barndom, tonåren och vuxenliv (Sampson & Laub 1993:143). Därmed sammanfattas deras teori som en förklaring av kriminalitet med en betoning på social kontroll under både barndomen, tonåren och vuxenlivet (Sampson & Laub 1993:7, 243).

Undersökningen baseras på två begrepp, *levnadsbanor* och *övergångar* (Sampson & Laub 1993:8). En levnadsbana beskrivs som en individs utveckling under levnadsåren som påverkas av giftermål, arbete, föräldraskap och kriminellt beteende. En övergång sker oftast i samband med betydande tidpunkter i individens liv, exempelvis första äktenskapet eller första

arbetet (Sampson & Laub 1993: sida). Dessa två begrepp förenas i förklaringen till individers beteendemässiga förändring och därmed en förändring i deras livsbana, så kallade, turning points (Sampson & Laub 1993:8).

Andrew Abbott använder även han sig av begreppet turning points. Han beskriver dem som indirekta förändringar som ändrar riktning för en process (Abbott 2001:58). Abbott menar att individer ibland utsätts för yttre och inre kriser, vilket kan leda till att individen väljer en ny stabil riktning (Abbott 2001:247). Abbott menar också att en vändpunkt kan ses som en avgörande punkt av den övergripande strukturen i en livsbana eftersom den förändrar dess betydelse (Abbott 2001:249). Till skillnad från Abbott talar Sampson och Laubs teori om vikten av sociala band gentemot samhället, i syfte att avhålla sig ifrån brottsliga handlingar. Dessa band kan skapas i samband med äktenskap, där det dock inte är äktenskapet i sig som minskar risken utan det är den känslomässiga förbindelsen mellan två individer som stärker ett icke-kriminellt beteende (Sampson & Laub 1993:140). Sampson och Laub menar att det är det sociala kapitalet, det vill säga, en individs investering i relation, familj, samhälle eller arbete, som ligger till grund för om en individ begår eller inte begår en kriminell handling (Sampson & Laub 1993:141).

Abbott lägger betydande vikt vid analysen av individers livsbanor, där två begrepp blir betydelsefulla, focal turning point och randomizing turning point (Abbott 2001:249). En focal turning point inträffar då processen skiftar ifrån en relativt slumpmässig livsbana till en mer stabil och bestämd livsbana. En randomizing turning point syftar till det motsatta, när en individs livsbana går ifrån en stabil till mer slumpmässig (Abbott 2001:249). Abbott beskriver vikten av dessa begrepp i förhållande till Sampson och Laubs studier om ungdomsbrottslighet. Han menar att avgörande vändpunkter för ett välanpassat beteende beskrivs som focal turning points, där individerna byter sin livsbana innehållande kriminalitet och flertalet kortvariga anställningar, till en mer stabil livsföring, innehållande fast arbete och äktenskap (Abbott 2001:249).

Sampson och Laub studerade individers förändring i livsbanan, där de använde data från Sheldon och Eleanor Gluecks longitudinella studie kring brottslighet bland yngre och äldre individer (Sampson & Laub 1993:243). De testade hur det sociala kapitalet motarbetade en kriminell livsstil, vilket visade att arbetsstabilitet och äktenskapsrelationer är faktorer som motverkar en kriminell livsföring (Sampson & Laub 1993:203). Idén kring vändpunkter eller

turning points blev även bekräftad genom att Sampson och Laub kunde visa att giftermål, militärtjänst och viktigt ansvarstagande i yrkeslivet var vändpunkter i individers liv, där en kriminell livsstil övergavs (Sampson & Laub 1993:240). Stabilitet och förändring tillkommer när det finns en stark anknytning till arbete och familjen. Ju starkare anknytning man har till arbete och familj desto mindre sannolikt är det att man begår brott (Sampson & Laub 1993:240,248).

Vid en bestämd tidpunkt i livet kan en individ bestämma sig för att lämna en roll till fördel för en ny. Det kan föreligga olika skäl till att en individ väljer att ta en ny roll, bland annat om individen identifierar sig med nya referensgrupper, men också om man väger kostnad mot fördel till att anta ny roll. Helen Rose Fuchs Ebaugh beskriver hur en exitprocess att lämna en roll för en annan kan se ut och därmed hur vändpunkter kan utläsas (Ebaugh 1988: 123).

Teorin om exitprocessen innefattar begreppet turning point vilket kan ses i fyra olika processer. Dock görs endast två relevanta för vår studie, Either/ or alternative och Specific events (Ebaugh 1988: 132-134, 125-128). Either/ or alternative beskrivs i termer av att individen befinner sig i ett val, där individen antingen dör av psykiska eller fysiska problem eller tar emot hjälp och lämnar rollen. Det sker oftast efter en dramatisk upplevelse i en individs liv, exempelvis bilolycka eller en "black out" (Ebaugh 1988: 132-133). Vändpunkten kan ses som en bestämd händelse men också som ett känslotillstånd av missnöje i den roll som individen befinner sig i (Ebaugh 1988:134). Den andra processen, Specific events, kan liknas vid Either/ or alternative, men beskrivs som att individen befinner sig i ett tveksamt tillstånd gentemot sin roll. En specifik händelse blir en utlösande faktor i valet att avsluta rollen på ett tydligt tillvägagångsätt (Ebaugh 1988: 125).

Sammanfattningsvis kan begreppet Turning point ses hos många olika sociologer. Genom att undvika en avgränsning av begreppet mellan teoretikerna, skapas en möjlighet att se begreppet utifrån ett större perspektiv. Vad som föreligger gemensamt mellan Sampson och Laub, Abbott och Ebaugh är hur en avgörande händelse kan föra individen till en ny livsbana. Sampson och Laub talar tydligt hur betydande tidpunkter i individens liv kan vara avgörande för en ny livsbana vilket kan liknas vid Ebaughs beskrivning till begreppet Specific Events. Sampson och Laub talar mer om orsaksförklaringar till kriminellt beteende. I deras teoretiska diskussion inkluderar de även förklaringar till varför individer väljer att byta livsstil. Ebaughs teorier förklarar inte endast byte av livsstil i förhållande till kriminalitet, utan teorin förtydligar att det handlar om en generell rollsorti, vilket kan appliceras på olika typer av

livsförändring. Abbott har ett större fokus på övergångsprocessen mellan livsstilarna, där han beskriver skillnader i livsföringen från slumpmässig till stabil eller tvärtom.

3.2 Synen på den kriminella kvinnan

Vi har valt att använda oss av en tillsynes gammal teori. Vi vill poängtera att teorin görs relevant i förhållande till det empiriska material, då respondenternas berättelser kan förstås med hjälp av en sådan normativ feministisk teori.

Kvinnor kan antas möta hårdare konsekvenser av brott jämfört med män, då kvinnorna inte endast bryter mot lagen, utan också mot den kvinnliga normen, som i sin tur kan sammankopplas med deras förväntade femininitet (Estrada & Nilsson 2012:3, Lander i Lander m.fl. 2003:33). Ur ett socialkonstruktivistiskt perspektiv beskrivs kvinnan som moralbärare, men oavsett vilket perspektiv man utgår ifrån, tillskrivs kvinnan också egenskaper som svaghet och rädsla (Lander i Lander m.fl. 2003:38-39). Vid konstruktionen av femininitet talar man om en normalitet, där kvinnor kan kontrolleras genom den allmänna föreställningen kring den "avvikande kvinnan" samt den "dåliga kvinnan". Genom att kontrollera varandra i det dagliga livet skapas förväntningar att uppträda och förhålla sig på ett korrekt sätt, genom ett sådant uppträdande, kan man ses likvärdig en normativ kvinna (Heidensohn 1996:87,91-97 refererad av Kaspersson. 2003: 39,41).

Hegemonisk maskulinitet är en normerande manlighet som råder i en viss kontext, som förändras när patriarkatet förändras, detta för att vara ständigt överordnad kvinnan (Connell 2008:115). I likhet med en hegemoni kan även kvinnor skapa en reproduktion till en överordning i deras egna underordnade ställning. Då en kvinna inte kan vara överordnad mannen på grund av en hegemonisk maskulinitet, är hierarkin ett försök till att göra en kvinnlighet i den egna gruppen, vilket handlar om en reproduktion av underordningen. Kvinnor skapar femininiteter som en konstruktion för att överordna sig andra kvinnor, det handlar alltså inte om att skapa maskulinitet hos kvinnor utan endast i förhållande till andra femininiteter (Pettersson i Estrada & Flyghed 2007: 86). En central del i det legitima feminina beteendet handlar om att inte uppträda maskulint (Pettersson 2003:141). När kvinnor begår brott överskrider gränsdragningen mellan maskulint och feminint beteende. Kvinnor som begår brottsliga handlingar ses inte längre som normativa och "riktiga" kvinnor utan istället som icke-feminin (Kaspersson i Lander m.fl. 2003:154 ur Heidensohn 1996). Ett sätt för

kriminella kvinnor att kvarhålla synen på dem som ”riktiga” kvinnor, blir att rationalisera och rättfärdiga sina kriminella handlingar. Det har visat sig att flertal kvinnor motsätter sig erkännande av skuld och en kriminell etikett, även om det är känt att de har ett belastningsregister (Heidensohn 1996:19).

Estrada och Nilssons studie syftar till att visa hur livet blev för individer som varit inblandade i kriminella handlingar. Vad man dock inte kan utläsa, är om individerna lämnat en kriminell livsstil eller om de fortsatt en kriminell bana och hur livet då blev. Vi lämnar därmed frågan öppen men vill belysa att deras teori pekar på att kvinnliga förövare stigmatiseras i större utsträckning än vad manliga förövare gör och att kvinnor blir socialt exkluderade. Detta i sin tur gör det svårare för en kvinna att återintegreras i samhället eftersom det blir svårare att skapa sociala kontakter och ha familjeliv. Dessa faktorer gör det mer kostsamt att vara en kvinnlig brottsling än en manlig (Estrada & Nilsson 2012:16-17).

4.0 Metoddiskussion

4.1 Metodval

Studien är en kvalitativ undersökning med intervjuer som insamlingsmetod, vilket grundar sig i intresset att tolka individers egna reflektioner och berättelser kring deras livsvärld. Vidare kan detta förklaras som ett hermeneutiskt synsätt (Bryman 2008:507). Vi använder oss av semi-strukturerade intervjuer med fasta teman och till viss del förutbestämda frågor, vilket ger utrymme för respondenten att själv bidra med egna reflektioner (Bryman 2008:415). Valet av semistrukturerade intervjuer gjordes på grund av en möjlighet till att kunna styra intervjun samtidigt som utrymme ges för respondentens egna reflektioner. Det lämpar sig även i vårt fall, då en möjlighet ges till följdfrågor (Bryman 2008:206).

För bedöma studiens kvalitet talar man om reliabilitet och validitet. Reliabilitet innebär tillförlitligheten hos det valda mätinstrumentet forskaren valt att använda sig av (Ejvegård 2009:77). Med validitet är det viktigt att man som forskare mäter det som man har ambitionen att mäta (Ejvegård 2009:80). Studien har beaktat validitet i förhållande till respondenter på så vis att de kontaktats genom föreningar som arbetar med individer som valt att lämna en kriminell livsstil. Genom att gå via sådana föreningar kan vi till viss del försäkra oss om att respondenterna har befunnit sig i en kriminell livsstil. De föreningar vi valt att söka efter respondenter har varit vår enda informationskälla och medlare för att finna respondenter.

Vi har beaktat möjligheten att brister kan finnas, då vissa av föreningarna är frivilliga att gå med i och därmed kan en fullständig garanti om att respondenterna faktiskt har lämnat en kriminell livsstil, inte ges. För att bedöma validitet i förhållande till de utförda intervjuerna och dess frågor menar vi enligt vår tolkning, att respondenterna har uppfattat frågorna på korrekt sätt. Självklart finns det även brister i ett sådant antagande, då man aldrig kan veta om respondenterna fullt förstått det man ämnade fråga. På grund av ämnets känslighet har vi en medvetenhet att respondenterna kan ha utelämnat centrala delar i hur deras brytningsprocess verkligen gick till. För att se till studiens reliabilitet har upprepade frågor med annan formulering ställts, för att försäkra oss om att samma svar ges. Vi har även spelat in intervjuerna för att försäkra att vi tolkat svaren rätt.

Hänsyn har tagits till att respondenterna uttalat sig olika i förhållande till frågorna beroende på hur mycket insikt i genusfrågor de har. Vi har dock försökt att kompensera ett sådant problem med att ställa frågor på ett så förståeligt sätt som möjligt, där vi utifrån respondenternas uttalande utläst vad vi anser vara genusnormer. En problematisk kan även vara att vi som forskare är en del av den normativa feminiteten, som intervjuar kvinnor om feminint normbrott. I sin tur kan respondenternas svar avskalats från viktig information.

4.2 Etisk diskussion

Inom forskning är det viktigt att ta hänsyn till de etiska aspekterna, vilket innefattar flertalet olika krav. Det ena kravet är individskyddskravet, som innebär att individerna som deltar i den aktuella forskningen, inte får utsättas för såväl psykisk som fysisk skada eller andra individkränkande beteenden (Vetenskapsrådet 1990:5). Vidare finns det fyra krav som utgår från individskyddskravet, vilka är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet ska innehålla en beskrivning av studien. Forskare ska överväga om undersökningen kan bidra till nya kunskapsområden genom studien. Forskaren ska även informera respondenterna, om att studien är frivillig samt lämna en förfrågan angående publicering studien (Vetenskapsrådet 1990:7). Samtyckeskravet är det andra kravet som forskaren bör iaktta, vilket innebär att respondenten själv har rätt att bestämma över sitt deltagande i studien. Behandlar studien ett känsligt ämne bör man som forskare bedöma om nyttan av resultat överväger den eventuella skada som studien kan orsaka på respondenten (Vetenskapsrådet 1990:9). Konfidentialitetskravet är det tredje kravet och innebär att forskaren iakttar största konfidentialitet, samt behandla respondentens personuppgifter så att obehöriga inte kan ta del av uppgifterna (Vetenskapsrådet 1990:12).

Det sista kravet, nyttjandekravet, betyder att respondentens insamlade uppgifter endast får användas för forskningsändamål. Respondenten har rättigheter att kunna ta del av resultatet (Vetenskapsrådet 1990:14).

Då studien behandlat ett känsligt ämne har de etiska aspekterna varit viktiga att ta hänsyn till. Informationskravet har uppfyllts på så sätt att vi noga informerat respondenterna om studien och dess syfte. Förfrågan har även lämnats till respondenterna om deras godkännande till att publicera materialet. Samtyckeskravet har aktualiserats genom ett noga övervägande av studiens känslighet och skadan som kan orsakas på respondenten. Konfidentialitetskravet, är även detta uppfyllt då vi behandlat namn och telefonnummer på så sätt att obehöriga inte kan ta del av informationen. Namn som används i studien är fiktiva. Materialet som samlats in för studien, används endast för forskningens ändamål och därmed har vi uppfyllt nyttjandekravet.

Medvetenheten till att förhålla sig kritisk kring det metodval och genomförande som forskaren väljer, är en viktig och central del för att studien ska få ett rättvist resultat. Intervjufrågorna är till stor del personliga och en del frågor kan uppfattas som mycket närgångna, vilket tillsammans med ämnets känslighet kan skapa problem för oss. Ett antagande kan göras att det å ena sidan kan finnas respondenter som inte vill besvara vissa av frågorna. Men å andra sidan kan detta följas upp med att vi kan ställa andra frågor som behandlar samma område men som uppfattas som mindre närgångna för respondenten.

4.3 Urval

För att besvara vår frågeställning samt utvinna så mycket material, utgick vi ifrån en urvalsgrupp med endast kvinnor, vilka begått kriminella handlingar. Ett annat kriterium var att ett kriminellt liv skulle vara avslutat och att kvinnorna nu lever i nya tankebanor och ett icke-kriminellt liv. För att få tag på dessa respondenter började vi ta kontakt med föreningar vi visste behandlade kvinnor som har lämnat en kriminell livsstil. De föreningar som kontaktades var KRIS, Frivården och KRAMI för kvinnor.

Urvalet i sitt första skede var målinriktat och skedde strategiskt, då vi som forskare utgick från förutbestämda kriterier kring våra respondenter. Detta för att vi med säkerhet skulle kunna besvara vår frågeställning (Bryman 2008:434). Men det blev också, till viss del ett snöbollsurval, vilket innebär att via en respondent fick vi kontakt med ytterligare respondenter (Bryman 2008:434).

Respondenterna har ett åldersintervall mellan 22 år till 60 år. Två av fem respondenter har barn i lägre ålder. Samtliga respondenter har begått narkotikabrott och vad vi vet har fyra av fem respondenter begått ekonomisk brottslighet. En av respondenterna har begått brott mot vapenlagen. Våldsbrott förekommer hos två av respondenterna. Respondenterna går under de fiktiva namnen Stina, Mia, Lina, Matilda och Anna.

6.0 Resultat och analytisk diskussion

Vi kommer under följande avsnitt redovisa resultat och analys. Studiens syfte är inte att analysera på individnivå och därför kommer analysen till största del ske utan att särskilja enskilda individer.

6.1 Kvinnan i kriminalitet

Konstruktionen av kvinnlighet innebär att man kontrolleras av den normativa femininiteten, vilket skapar valmöjlighet för kvinnor att antingen anamma den normativa femininitet eller att distansera sig från den. På frågan hur respondenterna ser sig själva som kvinna i en relativt mansdominerad livsstil uttrycks uppfattningen, att kvinnor behandlas annorlunda i en kriminell livsstil, detta uttrycks dock på olika sätt. Alla kvinnor talar under intervjuerna hur kvinnors roll i en kriminell livsstil ser ut. Det är en gemensam utgångspunkt för samtliga respondenter att kvinnor inte är gjorda för att leva i en sådan livsstil. En respondent säger att kvinnor egentligen bör vara hemma och ta hand om hushållet. Samtidigt berättar en annan respondent att hon inte var gjord för att leva ett kriminellt liv då hon ofta fick skuld känslor för de handlingar hon begått. Mia kunde referera till sig själv som "lilla mig" och "snälla flickan", detta på grund av hennes kvinnliga utseende, vilket hon upplevde var till fördel när hon skulle prata sig ur situationer med polisen. Lina beskriver i följande citat, att hon ser på kvinnor vars egentliga uppgift är att ta hand om hushållet.

Som tjej asså, kom igen [...] tjejer är inte [...] nu är inte killar heller gjorda, men tjejer är inte gjorda för att vara kriminella, tjejer är gjorda för att laga mat och föda barn [...] såna där saker
-Lina

Inom feministisk teori betonas det hur en normativ kvinna beskrivs som en gestalt som arbetar i hemmet, ansvarar för barnen och ses som en moralbärare i familjen. Respondenterna visar en gemensam bild av att en kvinna bör ansvara för hemmet och laga mat, de tillskriver också kvinnan egenskaper som svag och rädd, vilket man tydligt kan återse i den feministiska teorin, om den normativa kvinnan (Lander 2003: 38-39)

Matilda menar att kvinnor ses som mer sårbara av myndigheter och att kvinnor gärna ses med en "offerkofta" på sig. Hon menar också att bilden av kvinnor som offer, egentligen inte behöver vara sann utan att kvinnor är mer manipulativa till skillnad från män. Att kvinnor till större del ses som offer, kan enligt Matilda vara en anledning till varför kvinnor lättare får hjälp, till skillnad från män. Mia beskriver liknande att när kvinnor bemöts av manliga poliser, sker det ofta med ett offerspråk som "lilla du". Det blir tydligt att flertalet respondenter trycker på hur kvinnan ses som underställd mannen i en kriminell livsstil. De menar att kvinnan i en sådan livsstil inte tillhör den normativa kvinnan som ska vara hemma och ansvara för hushållet.

Majoriteten av respondenterna närmar sig en normativ femininitet för att klara av olika situationer i en kriminell livsstil. Vi kan utläsa ett handlingsätt som visar att de utnyttjar kvinnligheten för att klara sig undan möten med poliser. Även om kvinnorna förhåller sig till den normativa femininiteten med hjälp av den kvinnliga svagheten och sårbarheten kan de med ett sådant spel bortförklara varför de ertappats i eventuell kriminell situation. Kvinnorna verkar i mötet med polis och andra myndigheter försöka uppfylla de egenskaper som kan klassificeras som en normativ kvinnas egenskaper, eftersom deras brottsliga handlingar kan då framstå som mildare. Utifrån några av respondenternas historia kan vi påvisa att närma sig en normativ femininitet sker i möte med polis. Men i de kriminella umgängeskretsarna distanserar sig kvinnorna istället från en femininitet. I vårt intervjumaterial finns det inget exempel på om kvinnorna endast använder en överdriven femininitet i mötet med polis, eller om det även sker i de kriminella kretsarna. Om beteendet endast utnyttjas i mötet med polisen eller om kvinnorna även använder sig av det i deras kriminella umgängeskretsar. Det blir svårt att utläsa detta på grund av empirins otillräcklighet på detta område, då respondenterna endast förklarar beteendet i samband med polisiära möten. Materialet visar att det verkar finnas en viss vetskap hos respondenterna att kvinnor behandlas mildare, vilket man kan se i citatet nedan.

I och med att man är tjej [...]är ung tjej och sådär, alltså dom har ju ganska mycket överseende med det i tingsrätten, så de dömer ju inte dig bara första gången

- Lina

Stina verkar ha ett tankesätt att det bör finnas en mer jämställd syn inom rättssystemet och andra myndigheter. Vi tolkar Stina, ur citatet nedan, att det finns en föreställning i samhället att en kvinna bör vara mjuk, vilket ur Stinas förklaring kan ses som en del av den normativa femininiteten.

Det är lite, lite för mjukt [...] runt kvinnor i en kriminalitet för att grejen är att kvinnor i kriminalitet har lika [...] hård mentalitet, från början, bara det man tror inte det, för att samhället och människor, jag tror i alla fall är så programmerade att kvinnor ska vara mjuka

- *Stina*

Anna beskriver hur hon medvetet frångick den kvinnliga rollen, då hon levde i en kriminell livsstil. Hon menar att det finns en dålig kvinnoyn i livsstilen och man kan ofta bli tagen som sexsymbol om man beter sig kvinnligt. Anna säger att hon lämnade den kvinnliga rollen för att skydda sig själv, då hon genom ett mer maskulint uppträdande kände hon sig trygg i kriminella situationer. Hon bryter alltså mot den legitima konstruktionen av kvinnan genom att anamma ett mer maskulint uppträdande för att passa in i den kriminella miljö hon då befinner sig i. Detta är ett exempel på människans förmåga att gå ifrån en roll till fördel för en annan om så krävs, vilket i en sådan situation görs för att skapa trygghet. Respondenten förhåller sig medvetet till en viss föreställning och mentalitet inom en kontext, där hon beskriver sig själv som kvinna men med ett manligt uppförande.

Detta kan ses i ljuset av Ebaughs teori om rollbyte, där en individ väger kostnad mot fördel för att anamma en ny roll (Ebaugh 1988). Vi kan förklara respondentens övergång i termer av att kriminaliteten genomsyras av en manlig norm som i sin tur bekräftar den normativa femininiteten av att kvinnor inte är skapta för att utöva kriminalitet. Med avstamp i Ebaughs teori kan vi förklara det genom att respondenten tjänar på att ta sig an ett mindre feminint beteende i en kriminell miljö än att behålla rollen som "riktig kvinna". Annars riskera hon att bli nedvärderad eller skadad som kvinna på grund av den kvinnoyn som där råder. Vidare benämner Pettersson kvinnlighet som ett skapande i förhållande till andra femininiteter (Pettersson i Estrada & Flyghed 2007). Vi menar att det blir problematiskt att säga att kvinnor skapar en ny roll i relation till maskulinitet eftersom kvinnor inte kan antas vara maskulina, då en sådan roll ligger utanför referensramen. Vi menar att kvinnor inte kan skapa en roll i förhållande till maskulinitet, då vi till stöd av teorin, menar att det inte är möjligt att ställa en femininitet förhållande till en överordning, det vill säga en maskulinitet. För att relatera till respondentens utsago, om försöket att vara mer maskulin, vill vi försöka påstå att hon fortfarande skapar en femininitet men den är distanserad ifrån den normativa femininiteten.

Maskulinitetsforskare påstår att olika typer av kriminalitet är en komponent i skapandet av maskulinitet, där begreppet hegemonisk maskulinitet beskriver mäns överordning i olika kontexter (Goedecke 2009:59, 63, Connell 2008:115). En kriminell livsstil beskrivs som en

manlig sfär, det kan då antas att männens överordning också blir den referensgrupp som kvinnor förhåller sitt skapande av kvinnligheten till. Vi vill dock föra ett resonemang, trots männens överordning i livsstilen förhåller sig männens och kvinnornas skapandeprocesser till olika referensramar. Som Pettersson beskriver befinner sig kvinnor i en underordning av männen, där deras skapande av kvinnlighet sker i förhållande till andra femininiteter (Pettersson i Estrada & Flyghed 2007). Det kan då antas att kvinnor skapar en egen hierarki i dess underordning, då mannen är den normerande. Likt en hegemonisk maskulinitet handlar det om att skapa en hierarki inom den egna gruppen, där dess norm ligger som grund för beteendekontrollen inom kontexten. Män är den övergripande referensgruppen inom kriminalitet och vi vill vidare hävda att män skapar manlighet i förhållande till den manliga normen, på samma sätt sker detta hos kvinnor i förhållande till andra femininiteter. Trots att män ska ha en överordning har kvinnorna fortfarande ett utrymme att skapa sin egen överordning, detta dock i en redan bestämd underordning. Grunden ligger i att skapa en hierarki i den egna gruppen. Vi kan då se till exemplet där en respondent inte såg sig själv som kriminell eftersom hon jämförde sig med andra kvinnor som begått värre kriminella handlingar. Utifrån exemplet kan vi förklara det som att hon vill sätta sig själv i en överordnad position gentemot dessa kvinnor och att hon skapar sin femininitet i förhållande till dessa kvinnor.

Flera av respondenterna rationaliserade sina brott, vilket är en teknik som både män och kvinnor kan tänkas använda sig av. Vi har inte manliga respondenter att förhålla oss till och kommer därför i nedanstående text försöka visa hur de kvinnliga respondenterna gör det på ett mer feminint sätt. Normbrottet gentemot den normativa femininiteten kan tänkas leda till att kvinnorna blir socialt exkluderade. För att rationalisera sina handlingar kan de undvika att bli socialt exkluderade då de fortfarande kan ses som den ”riktiga” kvinnan eftersom de frånskjutit sig sina handlingar. Två av respondenterna har barn, dock är det endast en av dem som använder barnet som medel för att rationalisera sin kriminella handling. Respondenten beskriver att hon började bruka narkotika för att orka uppfostra sitt barn men missbruket påbörjades några år in i barnets uppväxt. Hon benämner att barnet aldrig tog skada av hennes missbruk och enligt hennes mening har barnet aldrig sett eller märkt av missbruket. Barnet får i hennes resonemang en ursäktande funktion, då hon började bruka droger för att orka vara det hon ansåg vara en god mor och därmed ett försök till att närma sig den normativa kvinnan. Ursäkterna som ges, menar vi botten i kontrolleringen av den normativa femininiteten.

Som vi tidigare nämnt var det en respondent som inte uppfattade sig själv som kriminell då hon jämförde sig med kvinnor som begått värre handlingar. Detta eftersom respondenten jämför sin femininitet i förhållande till andra femininiteter. Vi vill understryka att vi redan behandlat skapandet av femininiteter med stöd av Petterssons teori (Pettersson i Estrada & Flyghed 2007). Det kan dock tydliggöras även i detta resonemang, där respondenten verkar vilja överordna sin egen femininitet i förhållande till andra femininiteter i den gemensamma gruppen. Vi tänker oss att respondenten vill närma sig en normativ femininitet i relation till de kvinnor som begått värre handlingar. Dessa kvinnor ligger längre bort från normen än vad hon själv anses göra.

6.2 Vägen ut ur en kriminell livsstil

Ena delen i vår förklaring till varför kvinnorna förändrat sitt handlingssätt och livsstil är att samtliga kvinnor säger att det inte är en passande miljö för en kvinna att leva i. De menar att det är en livsstil som präglas av destruktivitet och otrygghet.

6.2.1 Mödrar

Matilda berättar att händelsen då hon blev tagen för snatteri gav henne ett uppvaknande i sin kriminella situation. Hon tyckte det var skamligt för hon har ett barn och menar att som mamma kan man inte handla på ett sådant sätt som hon gjorde. Hon beskriver hur skamligt och nedvärderande det kändes att som vuxen kvinna, vänta på butikschefen och polisen. Anna brukade narkotika för att orka uppfostra sitt barn. Hon har aldrig tidigare haft ett missbruksproblem. Hon beskriver att hennes narkotikamissbruk ledde till att hon åkte fast. För Anna kom viljan att bryta med livsstilen från barnet. Att hon blev gripen var ingen avgörande händelse utan gripandet sågs som en bifaktor i processen att lämna livsstilen. Båda mödrarna visar att viljan att bryta den kriminella livsstilen kom från barnen.

Anledningen till att vi valt att analysera Matilda och Anna tillsammans, är för att båda är mödrar och en sådan faktor kan ses som relevant när man utgår ifrån Sampson och Laubs teori om sociala band (Sampson & Laub 1993:240,248). Vi väljer här att tolka barn som en central del i en familj och med en utgångspunkt ur deras teori kan vi urskilja barn som ett socialt band till mödrarna. Teorin förklarar att ju starkare band man har till familj desto mer avhåller man sig från brottsliga handlingar. I Annas och Matildas fall, kan vi visa att sociala band inte är en garanti till ett avståndstagande till att begå brott, eftersom båda mödrarna begick brott efter barnets födelse. Våra resultat stödjer att sociala band till barnet endast avhåller individer *i viss utsträckning*. För att föra ett annat argument kan man även visa hur en

normativ femininitet kan belysas i samband moderskap. Enligt den feministiska teorin ses kvinnan som en moralbärare och det innebär indirekt att mödrar inte ska ägna sig åt kriminalitet, det blir en normavvikelse ifrån den "riktiga kvinnan" som moralbärare (Lander 2003:38-39, 41). En god mor är inom ramen för en normativ femininitet. Vi tolkar det som en viss femininitetskontroll av att vara moder. Vi menar att normen skapar regelverket till en god moder, som medvetet eller omedvetet skapar ett möjligt avståndstagande till att begå brott eller grövre handlingar. Ett socialt band och en normativ femininitet är två komponenter som tillsammans kan belysa en avhållsamhet till brott, dock endast till viss del. Den skam som respondenterna beskriver i empirin kan förankras i det normbrott som begåtts då en kriminell handling utfördes. Normbrottet sker i sin tur med anledning av kontrollen till den normativa femininiteten.

Att förklara en brytningsprocess i förhållande till normativ femininitet utifrån vår empiri är komplicerat. Vi vill påpeka att materialet är begränsat, dock vill vi ändå lämna utrymme för vår egen tolkning kring sambandet. Resonemanget bygger på det empiriska material som visar att främst två respondenter hänvisar till sin modersroll. De menar vidare att som mamma bör man inte begå kriminella handlingar. Vi vill dock inte skapa en allt för tydlig skiljelinje mellan mödrar och icke-mödrar då vi inte har tillräckligt med belägg och material för att hävda att en modersroll skulle vara avgörande för att lämna livsstilen. Även om en modersroll är förankrad i kvinnlighet betyder det inte nödvändigtvis att icke-mödrar har en annan syn på sin femininitet i förhållande till att lämna den kriminella livsstilen. Vi frågade inte tillräckligt kring det område, som därmed kan ha påverkat centrala delar i varför vi inte har vetskap att tala om en normativ femininitet i förhållande till icke-mödrar i en brytningsprocess. Vi kan inte utesluta att normativ femininitet inte har betydelse för icke-mödrar i en brytningsprocess, inte heller hur betydande den är för mödrar.

6.2.2 Icke-mödrar

Mia berättar om en tidpunkt i livet då bostaden brann ner och hon förlorade sina tillhörigheter, samtidigt som hon var narkotikapåverkad. Händelsen ledde till att hon häktades. Det var under vistelsen på häktet hon kände styrkan att bryta med livsstilen och hon lyckades även bli drogfri. Stina berättar att livsstilen förde med sig ett destruktivt levnadssätt och en mentalitet hon inte klarade av. En händelse som Stina beskriver som avgörande, var när pojkvännen åkte in på anstalt. Hon menar att delvis var det väntat, antingen att han dog eller åkte in på anstalt. Vidare beskriver Lina att vid tidpunkten då hon åkte in i fängelse, togs beslutet att bryta med

både handlingar och livsstilen, därtill bröt hon med pojkvännen och narkotika. Samtliga respondenter har en klar övertygelse om att när man lämnar en kriminell livsstil måste man inte endast bryta de kriminella handlingarna utan även det kriminella tankemönstret och livsstilen. De menar att tankemönstret är mer komplicerat att bryta med till skillnad från de kriminella handlingarna. Genomgående beskriver respondenterna att det krävs någonting stort och konkret för att lämna en kriminell livsstil. Lina och Stina nämner en allmän föreställning som betonar betydelsen av att utsättas för en konkret händelse inför att bryta en kriminell livsstil.

Det behövs nog en ganska nån, extrem, väldigt extremt för asså verkligen [...] som verkligen konsekvens som slår en, slår till en ordentligt som man vaknar och tappar fattningen, tappar balansen, å verkligen bara gud jag kan inte vara kvar här

- *Stina*

Det måste ju hända nåt väldigt liksom [...] nu räcker det liksom, det kan vara vad som helst liksom, att nån dör eller fan vet jag, man är skyldig någon pengar eller vad som helst liksom sådär

- *Lina*

För att bryta med livsstilen betonar respondenterna, hur viktigt det är att bryta med allt som kan förknippas med det kriminella livet så som vänner och kontaktnät. En av respondenterna nämner också att man bör undvika att vistas på specifika platser för att inte återfalla i livsstilen. Samtliga respondenter valde att bryta med sina partners, som då också var inblandade i kriminalitet, för att upprätthålla vägen ur livsstilen och för att inte återfalla i brott. För respondenternas handlar det inte endast om att utsättas för en händelse som får dem att bryta med livsstilen, utan samtliga respondenter betonar även vikten av att viljan måste komma inifrån, men att yttre faktorer kan påverka och hjälpa till att bryta livsstilen.

Som tidigare nämnt har vi två förklaringar till kvinnornas förändring av handling och levnadssätt. Första förklaringen beskrevs som att en kriminell livsstil var en opassande miljö för en kvinna. Andra förklaringen är att flertalet respondenter beskriver att deras vändpunkt i livet utlöstes av en specifik händelse, vilket citaten ovan visar. I materialet kan vi utläsa att vändpunkterna ter sig olika hos respondenterna, där vi som forskare kan ifrågasätta om det handlar om de teoretiska vändpunkter som vi tidigare presenterat. Av de citat som presenterats i resultatet i förhållande till vändpunkter, så förtydligas den gemensamma tanke som respondenterna har, att man som kriminell måste bli utsatt för en stor händelse för att byta livsbana. En av respondenterna nämner också att händelsen som avgjorde valet att lämna livsstilen, var när huset brann ner och alla tillhörigheter gick förlorat. En sådan händelse kan

liknas vid Ebaughs teori, där hon beskriver hur vändpunkter kan urskiljas när individer drabbas av en händelse, där individen själv kan ifrågasätta den roll hon befinner sig i (Ebaugh 1988:125). Flera respondenter visar i sin historia, hur händelserna skapat ett uppvaknande där de ifrågasätter sin situation. Det har också varit ett sådant uppvaknande som fått dem att byta livsstil. Vi kan urskilja ett mönster som visar att respondenterna först utsätts för en konkret och kraftfull händelse som sedan följs av ett tvivel i förhållande till den aktuella situationen. Därmed kan det konstateras att två av Ebaughs varianter på rollsorti kan tillämpas på materialet, det vill säga både "Either or Alternative" och "Specifik Events", vilket vidare indikerar att en vändpunkt har ägt rum. Ett sådant resultat kan även stärkas med Andrew Abbotts teori om vändpunkter, då han förklarar att individer som utsätts för yttre eller inte kriser ibland förändrar riktning på livsbanan till mer stabil (Abbott 2001:247). *Då vi inte uppfattat att mödrarna har upplevt en sådan kris ser vi teorin som mer applicerbar på de kvinnor som inte har barn.* Dessa kvinnor beskriver sin förändring som följd av en specifik händelse, vilket vi tolkar som den utlösande faktorn till den kris kvinnorna upplevt ha.

Hos mödrarna påverkas livsbanan av deras barn. I en teoretisk mening handlar det inte om en vändpunkt utan en mer gradvis förändring eftersom en specifik händelse inte utgör anledningen till att bryta. Respondenterna hänvisar till barnet som avgörande anledning till att bryta med livsstilen. Vi finner att deras erfarenheter inte passar inom ramen för begreppet vändpunkt, särskilt inte som att en av mödrarna faktiskt debuterade i kriminalitet flera år efter att hon fött barn. Det finns alltid en osäkerhet att tala om huruvida återfall kan ske, vilket kan göra definitionen av begreppet vändpunkter svårtolkad. Vi vill även tillägga att beroende på hur lång tid denna vändpunkt sträcker sig, kan det påverka definitionen av en vändpunkt.

6.3 Förändrad livsstil

När vi talade med respondenterna om livet i den kriminella livsstilen och hur livet förändrats efter att det lämnat kriminaliteten, nämner flera av respondenterna att det har sett en stor förändring. Det har skapats en trygghet som inte fanns i den dåvarande livsstilen och det har tillkommit en stabil och mer organiserad vardag.

Stina har haft en avsaknad av en stabil boendeform samt fast arbete, dock hade hon en anställning under en mycket kort tid. Stina började missbruka narkotikaklassade preparat under ungdomsåren, det fanns perioder då hon var hemlös. Idag har det skett stor förändring i livet där hon har lämnat den destruktiva miljön. Hon lever med en partner som inte är

inblandad i kriminalitet, fast boende och drogfri. Matilda började missbruka narkotikaklassade preparat vid 13 års ålder. Hon hade sedermera fast arbete under 7 års tid, men missbrukade narkotika från och till under denna period. Hon fick lämna arbetet på grund av stöld från arbetsplatsen. Matilda hade en fast partnerrelation, där partnern hade ett kriminellt förflutet. Partnern återföll i kriminaliteten, vilket ledde till ett destruktivt förhållande. Matilda har haft ett fast boende, även under tiden då hon var i kriminalitet. Vid tidpunkten då hon för sista gången greps för snatteri, var hon arbetslös. Idag är Matilda drogfri, hon har en anställning och en stabil partnerrelation, där partner inte är inblandad i kriminalitet.

Mia flyttade hemifrån direkt efter hon avslutat årskurs 9, då började hon även missbruka narkotika. Mia har aldrig haft samma boende under en längre tid, hon har även varit hemlös under kortare perioder. Idag nämner Mia att hon har tryggheten som hon saknat, även ett fast arbete samt egen lägenhet och starkare band till system. Lina har sedan 6 års ålder bott på olika institutioner. Flera av hennes pojkvänner har haft en kriminell livsstil, några av dem har även missbrukat narkotika. Hon har aldrig varit hemlös utan alltid haft boende. Lina beskriver att hon idag känner tacksamhet för familj och sin inkomst. Idag väntar hon på att flytta till eget boende, hon har arbete och känner en stabilitet vilket hon inte gjorde förr. Anna kom i kontakt med narkotika genom sin dåvarande pojkvän, vid sen vuxenålder. Hon har aldrig vart hemlös utan levt i bra boendeformer. Hon beskriver att hon hade ett vikariat under en period, dock blev hon sjukskriven. Hennes dåvarande partner var våldsam och kriminell och de levde i ett destruktivt förhållande. Anna lämnade mannen då deras gemensamma barn föddes och har därefter haft två relationer där männen inte varit inblandade i kriminalitet. Hon försöker idag bryta med de kriminella kontakterna. Hon är idag arbetssökande, har ett fast boende och en icke-destruktiv partnerrelation. Hon säger också att hon fått den trygghet och struktur som hon länge saknat.

Ur materialet urskiljs en gemensam nämnare för den förändring av livsstil som skett, där samtliga respondenter gör en tydlig särdragning mellan livet i kriminalitet och livet efteråt. Ett kriminellt levnadssätt beskrivs av respondenterna som destruktiv, otryggt och ostrukturerat. Det framkommer att flera av respondenterna var hemlösa och såväl arbetslösa, där majoriteten försörjde sig genom narkotikaförsäljning. Idag beskrivs livet inneha en trygghet som tidigare inte fanns. Många av respondenterna förtydligar att de lämnat den destruktiva miljö och lever i en mer strukturerad vardag. Boendeformen har stabiliserats där flera av kvinnorna har eget

boende och majoriteten har fått arbete. Vid en sådan förändring i livet kan man se till vad Andrew Abbott benämner som en focal turning point (Abbott 2001:249). Där individerna har skapat en mer strukturerad tillvaro och lämnat en slumpmässig miljö, som en kriminell livsstil kan liknas vid. Vi kan dock presentera en problematik i förhållande till teorin, som menar att en focal turning point inträffat, då ett liv som präglats av flertalet kortvariga anställningar övergår till mer stabila förhållanden (Abbott 2001:249). I Matildas fall kan vi inte referera till en fullständig focal turning point, då hon haft stabilt arbete under en längre period i den kriminella livsstilen. Vi kan därmed anta att det funnits en viss stabilitet inom det ekonomiska området, vilket ett arbete kan föra med sig.

Vi vill understryka i detta skede syftar respondenternas övergång till en focal turning point, då deras liv till största del övergick till en mer stabil livsbana. Vi kan dock inte utesluta att en randomizing turning point kan ske. Då vi inte har belägg för att påstå att ett återfall inte kan inträffa (Abbott 2001:249).

7.0 Slutdiskussion

Studien grundade sig i en vilja att undersöka hur kriminella kvinnor bryter sig ur en kriminell livsstil med ett fokus att utforska vändpunkter. För att besvara frågan kring hur kvinnor ställer sig till en normativ femininitet inom en kriminell livsstil, beskriver respondenterna en stereotypisk kvinna som inte hör hemma i en kriminell livsstil. Det finns en gemensam bild av att en kvinna bör ha ansvar över hemmet och familjen och inte ägna sig åt kriminalitet. Vi har kommit fram till att respondenterna förhåller sig till den normativa femininiteter på två sätt. Det första sättet att handla är att distansera sig från en kvinnlig roll, i syfte att skydda sig som individ, både psykiskt och fysiskt. Detta görs genom att anamma ett mindre feminint beteende, vilket grundar sig i att dels inte bli tagen som ett kvinnligt sexobjekt och dels för att anpassa sig efter den manliga norm som råder inom en kriminell miljö. Det andra sättet att handla är att medvetet använda femininiteten och spela på de egenskaper som en feminin roll tillskrivs. Vi har kommit till insikt att respondenterna vet att överdrivna feminina kvinnor behandlas lindrigare i relation till statliga myndigheter, vilket inverkar på kvinnornas val att spela på en överdriven femininitet.

Vi har utgått från, men också sett exempel på, att respondenterna skapar sin femininitet i förhållande till andra kvinnor även inom ramen för en kriminell livsstil. Detta sker till

exempel med rationalisering, där man förhåller sig till kvinnor som begått värre handlingar och utifrån dessa försöker förhålla sig närmre normen. I ljuset av maskulinitetsteori kan vi visa hur både kvinnor och män skapar sin egen femininitet respektive maskulinitet. Utifrån en hegemonisk maskulinitet är män överordnade i den kriminella kontexten, dock kan vi förklara att även kvinnor försöker skapa en överordning i deras redan bestämda underordning. Kvinnor skapar därmed sin egen norm utifrån en femininitetsnorm och inte utifrån en maskulinitetsnorm. Detta för att kvinnor, på individnivå, inte kan skapa femininitet i förhållande till maskulinitet. Kvinnorna i studien har en uppfattning att kvinnor inte bör leva i en kriminell miljö, vilket lett till tankar att de bör bryta sig ur livsstilen. Detta i en kombination med specifika händelser är för icke-mödrarna en förklaring till deras förändring av handling och levnadssätt.

Så som intervjuerna kom att bli fick vi mer information om normativ femininitets betydelse i en brytningsprocess, från dem som var mödrar. Vi kan dock inte säga att icke-mödrar skulle kunna framföra en anledning kopplad till femininitet. Vi kan delvis stämma in med Sampson och Laubs teori om sociala band, som visar att barn kan till viss del avhålla individer ifrån att begå brott. Dock begick mödrarna brott efter barnets födelse, vilket i sin tur problematiserar antagandet om barn som faktor att avhålla sig från brott.

Konkreta händelser ledde kvinnorna till ett känslomässigt tillstånd, som sedan följdes av ett val av att antingen blir de kvar och dör i en kriminell livsstil eller görs valet att lämna det. När en sådan serie händelse inträffar, vill vi hävda att en vändpunkt har skett hos individen. Vi menar att en konkret händelse är den utlösande faktorn till valet av att bryta. En sådan händelse leder till ett uppvaknande där viljan förenas med den specifika händelsen, vilket vi identifierar som starten i en brytningsprocess. I fallet med mödrarna kan vi inte tala om en specifik vändpunkt eftersom de hänvisar till barnet som den avgörande faktorn till att bryta. Konkreta händelser var endast bifaktorer till förändring av handling och levnadssätt. Vi vill snarare se det som att barn påverkar en moders levnadsbana till en mer gradvis förändring att lämna en kriminell livsstil.

Alla respondenter visar på en focal turning point, då de har gått från ett slumpmässigt till mer stabilt liv. Vi kan dock problematisera begreppet då en respondent hade fast arbete under den kriminella livsstilen, vilket till viss del kan tala emot teorin då en arbetsrelaterad stabilitet funnits hos respondenten under en längre tid i livsstilen. Detta kan i sin tur ha inverkat på övergångens tydlighet och betydelse.

De svagheter som finns i studien är att empirin är relativt begränsad, vilket har resulterat i att vi till fullo inte kan dra vissa slutsatser. Intervjumaterialet gav inte ett tillräckligt underlag för att till fullo belysa frågan om normativ femininitet i en brytningsprocess, vilket vi lämnar öppet för vidare forskning. På grund av ämnets känslighet kan vissa delar utelämnas av respondenterna. Trots en begränsad empiri har vi utfört en god analys med intressanta resultat, vilket vi ser som en styrka i arbetet. Därmed blir studiens bidrag till forskning god, dock har studien utförts under ett kort tidsförlopp vilket begränsat studien och dess bidrag till forskning. Resultaten får en relevans för det sociologiska och kriminologiska fältet då vi bygger vidare på befintlig teori och tillämpar en ny grupp. För framtida studier bör man följa respondenter under en längre tidsperiod. Men det ligger också till intresse att undersöka skillnad mellan mödrar och icke-mödrar. Även vidare undersökningar inom området bör ha ett större fokus på hur länge individerna levt i en kriminell livsstil och vilka typer av brott de begått. Vid en reflektion om vad som kunnat göras annorlunda är att intervjufrågorna skulle behöva mer täcka området gällande normativ femininitet i en brytningsprocess.

Referenslista

Abbott, A, (2001) *Time matters, on theory and method*. The university of Chicago, Press LTD, London

Brottsförebyggande rådet, rapport (2008:23) *Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2007*.

<http://www.bra.se/download/18.1ff479c3135e8540b2980008087/18+Kvinnors+brottslighet.pdf>. Hämtad 2012-11-15

Brottsförebyggande rådet, rapport (2012:13) *Brottsutvecklingen i Sverige 2008-2011*.
http://www.bra.se/download/18.22a7170813a0d141d2180007794/2012_13_Brottsutvecklingen_i_Sverige_2008_2011.pdf. Hämtad 2012-12-17

Bryman, A, (2008) *Samhällsvetenskapliga metod*. Saharaa Printing, Egypten.

Connell, R-W, (2008) *Maskuliniteter*. Daidalos AB, Göteborg

Ebaugh, Fuchs, H-R, (1988) *Becoming an Ex, the process of the role exit*. The university of Chicago press, London

Ejvegård, R, (2009) *Vetenskaplig metod*. Studentlitteratur AB, Lund

Estrada, F & Nilsson, A, (2012) *Does it cost more to be a female offender? A lifecourse study of childhood circumstances, crime, drug abuse, and living conditions*. Avdelningen för kriminologi, Stockholms Universitet SE- 10691, SAGE, Stockholm, Sverige

Goedecke, K, (2009) ”*Jag gör inte det här längre, för jag är en bra kille*”, unga män som tagit sig ur missbruk och kriminalitet- en intervjustudie om maskulinitetsskapande. Centrum för genusvetenskap, Uppsala universitet

Heidensohn, F, (1996) *Women and crime*. Macmillan Press LTD, London

Lander, I, Pettersson, T & Tiby, E (red) (2003) *Femininiteter, maskuliniteter och kriminalitet, genusperspektiv inom svensk kriminologi*. Studentlitteratur AB, Lund

Lander I, *Genus, normalitet och avvikelse. Med kroppen som utgångspunkt* i Lander, I, Pettersson, T & Tiby, E (red) (2003) *Femininiteter, maskuliniteter och kriminalitet, genusperspektiv inom svensk kriminologi*. Studentlitteratur AB, Lund

Olsson, E, (2011) Kärlek och äktenskap, vändpunkter för kriminella (Elektronisk). *Metro*, 17 juni.

<http://www.metro.se/nyheter/karlek-och-aktenskap-vandpunkter-for-kriminella/EVHkfq!TlooSO9CwErDE/> Hämtat 2012-01-09

Pettersson, T, *Våld som iscensättning av femininitet* i Lander, I, Pettersson, T & Tibby, E (red) (2003) *Femininiteter, maskuliniteter och kriminalitet, genusperspektiv inom svensk kriminologi*. Studentlitteratur AB, Lund

Pettersson T, *Genusperspektiv inom svensk forskning om ungdomsbrottslighet* i Estrada, F & Flyghed, J, (2007) *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. Författarna & Studentlitteratur

Sampson, R-J & Laub, J-H, (1993) *Crime in the making, pathways and turning points through life*. Harvard University press, Cambridge Massachusetts, London, England

Spjeldnes, S & Goodkind, S, (2009) "Gender Differences and Offender Reentry: A Review of the Literature". *Journal of Offender Rehabilitation*, 48:4, 314-335, University of Pittsburgh, Pittsburgh, Pennsylvania, USA

Vetenskapsrådet, (1990) *Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning*. ISBN:91-7307-008-4, Elander Gotab Stockholm

http://www.ibl.liu.se/student/bvg/filarkiv/1.77549/Forskningsetiska_principer_fix.pdf. Hämtat 2012-11-1

Bilaga 1

Populärvetenskaplig framställning

Då statistiken visar att kvinnor utgör 20 % av de totalt antal misstänkta individer. En förklaring till varför det finns en sådan uppdelning i statistiken är att kvinnor mer ofta får en informell varning från polisen. I en mediabild ses män som typiska gärningspersoner och då ett maskulint uppförande har större chans att förknippas med kriminalitet, kan det inverka på varför kvinnor endast utgör 20 % av antal misstänkta individer.

Syftet med arbetet är att undersöka vad som startar en process att lämna en kriminell livsstil och även hur kvinnlighet kan ses inom en sådan mansdominerad livsstil. Vi vill även veta om man kan urskilja teoretiska vändpunkter i deras historia.

Vi har använt oss av fem intervjupersoner som är kvinnor, vilka vi kontaktat via organisationer som arbetar med kriminella och före detta kriminella personer. Kvinnorna är mellan åldrarna 22-60 år och alla har begått brott. Två av respondenterna har barn. Vi använde oss av färdigformulerade intervjufrågor när vi utförde intervjuerna, vilka vi också spelade in.

Resultatet visar att kvinnor använder sig av en kvinnlighet som ett hjälpmedel att klara sig undan polisen och skapa trygghet i en kriminell vardag. Vi har kommit fram till att teoretiska vändpunkter endast kan urskiljas hos de kvinnor som inte har barn. Dessa kvinnor har en övergång från ett kriminellt till ett icke-kriminellt liv på grund av att de upplevt en specifik händelse som ändrade riktning på deras liv. Mödrar har inte en teoretisk vändpunkt utan dessa kvinnor kan mer förklaras som förändringen skedde gradvis och påverkades av det faktum att de har barn. Vi kan även visa att kvinnor skapar en kvinnlighet i förhållande till andra kvinnor eftersom det inte är möjligt att som kvinna skapa kvinnlighet gentemot manlighet. Män befinner sig i en överordnad position gentemot kvinnan i kriminalitet. Trots detta har kvinnor ändå ett utrymme att skapa en egen kvinnlig roll utifrån andra kvinnligheter trots att de befinner sig i en underordning.

Studien kan vara till nytta i samhället på grund av bidrar till en större vetskap kring hur kvinnor tar sig ur en kriminell livsstil och förhåller sig till sin kvinnlighet i en sådan livsstil.